

De lijst van de Friese mossen in het Recueil kan dus met *P. roeseanum* en *P. ruthei* worden uitgebreid. Dit is mede te danken aan de hulp van wijlen L. Loeske (Berlijn), die de vondsten revideerde en wien wij daarvoor veel dank verschuldigd zijn.

Summary

In glancing through material of the genus *Plagiothecium* collected before in the province of Friesland it was found that besides the more common species *P. denticulatum*, *P. undulatum* and *P. (= Isopterygium) elegans* also the species *P. roeseanum*, *P. ruthei* and *P. succulentum* had been collected in that area.

• •

CALYPOGEIA MUELLERIANA (SCHIFFN.) K. MUELL.
IN NEDERLAND EN BELGIË

Kempens district: Mechelen a/d Maas (Muyldermans),
 Rekem (Muyldermans),
 bij Genk (Van Zanten).

Nederland:

Brabants district: Leuvenumsebeek (Touw),
 Gelders district: Duivelsberg bij Nijmegen (Touw; Gradstein)
 bij Baarn (Van Zanten),
 Rheden (Touw),
 Apeldoorn (Touw; Van Zanten),
 Beekhuizerbeek (Touw),
 Staverden (Touw; Van Zanten),
 Bennekom (Van Zanten),
 Drents district: Dwingelo (Van Zanten),
 Bunnerveen (Van Zanten),
 Norg (Van Zanten),
 Hafdistrict: Natuurreservaat Weerribben, N.W. Over-
 ijssel (Van Zanten),
 Waddendistrict: Schiermonnikoog (Van Zanten).

Volgens K. Mueller (2) komt *C. muelleriana* in Midden-Europa in de lage- en middel-gebergten voor, in het noorden ook in het laagland. De vondsten in het Ardennen district zijn hiermee in overeenstemming. Uit de bovengenoemde vindplaatsen uit het Kempens district en uit Nederland, welke allemaal beneden de 100 m liggen, blijkt echter dat de soort hier ook in het laagland voorkomt. Het is zelfs zeer waarschijnlijk dat *C. muelleriana* zowel in Nederland als in België overal algemeen is.

Morphologie:

De vorm van de amphigastriën is variabel, maar in de meeste gevallen zijn ze nagenoeg rond of iets breder dan lang, (1.5) 2-3 maal zo breed als de stengel. Lambinon (1) tekent ze iets langer dan breed en ongeveer 2 maal zo breed als de stengel. Volgens mijn ervaring komt deze vorm van amphigastriën speciaal voor bij planten van een zeer vochtige groeiplaats. Planten van iets drogere groeiplaatsen hebben iets bredere amphigastriën met een iets minder die-

pe insnijding. Deze correlatie is alleen nog maar een voorlopige indruk en het is nodig om nog veel meer materiaal te bekijken om na te gaan of er inderdaad verband bestaat tussen de vorm der amphigastrien en de vochtigheid van de groeiplaats. Meestal hebben de amphigastriën gawe randen, maar soms is er aan één of zelden aan beide zijden een stompe tand aanwezig.

Gemmen komen algemeen voor, vooral bij planten welke niet op te natte plaatsen groeien. Slechts éénmaal heb ik kapsels gezien, nl. bij het materiaal uit Dwingelo (verzameld op 25 april 1965), hier echter in zeer grote aantallen.

Ecologie

C. muelleriana groeit op matig tot zeer vochtige, altijd beschaduwde plaatsen, zowel op bosgrond als op veen- of heidegrond of op moerassige bodem, soms echter ook op vermolmd hout. Speciaal vaak op hellinkjes, b.v. slootwanden of boswalle, in venen vaak op *Molinia*-bulten, op verticale wanden van veenkuilen, welke gedeeltelijk door gras overdekt zijn of aan de randen van afgeplagde stukjes vochtige heide.

Bij Bérisménil groeide *C. muelleriana* gedeeltelijk samen met *C. fissa* (L.) Radd., waarbij het opviel dat *C. muelleriana* duidelijk droger groeide dan *C. fissa*.

Litteratuur:

- (1) Lambinon, J., Note Hépatologique: *Nowellia curvifolia* (Dicks.) Mitt., *Calypogeia muelleriana* (Schiffn.) K. Muell. et *Lophocolea cuspidata* (Nees) Limpr. en Belgique, Bull. Soc. Roy. Belg. 97, p. 75-77 (1964).
- (2) Mueller, K., *Calypogeia* in: Die Lebermoose Europas, Rabenhorst's Kryptogamen-Flora ed. 3, Abtlg 2, Liefg. 8, p. 1162-1187 (1956).
- (3) Touw, A., *Calypogeia muelleriana* (Schiffn.) K. Muell. in Nederland, *Buxbaumia* 17, 3-4, p. 107-110 (1963).

Verdere litteratuur wordt gegeven in het artikel van Touw.

Summary

C. muelleriana which was found only once in Belgium and 6 times in the Netherlands is reported here from several new localities in both countries. The species is very probably common in most parts of the two countries and not restricted to the lower mountains as suggested by K. Mueller.

∴

VERDERE AANWINSTEN VOOR DE MOSFLORA VAN SCHIERMONNIKOOG

door B.O. van Zanten

In juni 1965 heb ik, tijdens een excursie met studenten in de biologie uit Groningen, mossen kunnen verzamelen op Schiermonnikoog. Hierbij bleken weer een aantal nieuwe soorten voor het eiland te zijn. Het zijn de volgende:

1. Bryum bicolor Dicks. No. 3241, Schiermonnikoog-west, aan de noordvoet van de zuidelijke stuifdijk, in kleine plukjes tussen uitgestrekte vegetaties van *Pottia heimii*, fertiel. In de bladoksels bevonden zich vele gemmen. Volgens Margadant zou het dan *f. gracilentum* (Tayl.) Podp. zijn, maar de andere kenmerken, zoals Dixon die opgeeft, kloppen niet. Bij de gewone vorm van *B. bicolor* kunnen volgens Dixon soms ook gemmen voorkomen.
2. Bryum caespiticium Hedw. var. badium (Ruth.) Brid., No. 3241 (det. Kolvoort / Van Zanten), achter Vredenhof op een vochtig, zandig paadje, fertiel.
3. Bryum angustirete Kindb. (syn. *B. pendulum* (Hornsch.) Schimp.), No. 3242, zandige vlakte ten noorden van de Kobbeduinen, fertiel.
4. Campylopus fragilis (Brid.) B.S.G., No. 3243, enkele kleine plukjes op de rand van afgeplagd stuk in het